

מערכות

גיליון 448 | אייר התשע"ג | אפריל 2013

448

4

המיתוס של העימות האסימטרי

40 שנה למלחמת יום הכיפורים

53-40 מוסף מלחמת יום הכיפורים

10 להבין לעומק את הצד הכחול

17 על היגיון ועל שיקולי מדיניות במזרח התיכון

20 המשמעת הצבאית במילואים

24 אסטרטגיה תקשורתית לצבא בעידן המידע

30 שימור העוצמה במלחמה ברמה הטקטית

ועוד מאמרים ומדורים

דבר העורך

"האביב הערבי" ואסימטריות
צבאית חדשה

הבשורה שיצאה מרחובות העולם הערבי בשנים האחרונות הייתה שעל ההמונים להשיג חירויות פרט ודמוקרטיה. הרושם הראשוני היה ש"אביב ערבי" בפתח. אולם הביטוי הזה נראה כיום רחוק מאוד ממה שקורה בשטח, והשימוש בו נשמע ציני.

עתה נוטים המדינאים, החוקרים ואנשי תקשורת ההמונים להגדיר את מה שקורה בעולם הערבי במונחים של "טלטלה עזה" - ביטוי שהשמעות שלו היא שלילית בעיקרה. הטלטלה הזאת מאיימת על המדינות שבהן היא מתרחשת - עד כדי הרס מסגרותיהן הכלכליות-חברתיות, הפוליטיות והמדיניות, ועולה החשש שמא יקרוסו) עוד על כך ראו: א"ש, "על היגיון ועל שיקולי מדיניות במזרח התיכון, עמ' 17-19). לכל אלה השפעות קרדינליות על צבאות המדינות האלה.

"האביב הערבי" הפך לחורף קודר במדינות שבהן פרץ - חורף שמשנה אותן לעיתים עד לבלי היכר. בין היתר הוא גרם לירידה ביכולת של השלטונות המרכזיים בהן להשפיע על הקורה בשטחים שלכאורה בשליטתם - מה שמאפשר לארגונים צבאיים עצמאיים להתפתח בהם ולפעול בתוכם ומתוכם בלי שיהיה מי שיוכל לבלום אותם. זהו, למשל, המצב בסין: יכולת השליטה של השלטון המצרי באזור הגיאוגרפי הזה היא כיום נמוכה מאוד.

פעילות הארגונים הצבאיים השונים הפועלים בתוך מרחב סיני (בעיקר נגד צבא מצרים) ומתוך המרחב (בעיקר נגד ישראל) היא דוגמה מובהקת לעימות אסימטרי. (על היכולת של מדינות להכריע בעימותים כאלה ראו: אריאל רייכרד, "המיתוס של העימות האסימטרי", עמ' 4-9 וכן רס"ן (מיל) מיכה אשחר, "אסימטריה גיאוגרפית", עמ' 59).

בעבור ישראל העימות האסימטרי הזה הוא בעל מאפיינים חדשים, שכן האתגר הוא להתמודד עם ארגונים צבאיים עוינים שפועלים מתוך מדינה שיש לנו שלום עימה. ברור שהדרכים המדיניות ימלאו תפקיד חשוב יותר מהפטרונות הצבאיים בסוג כזה של אתגרים.

קריאה מועילה
אפי מלצר

מערכות

בית ההוצאה לאור של צה"ל

נוסד בתרצ"ט 1939

המפקד והעורך הראשי: סא"ל חגי גולן
העורך: אפי מלצר
עורך המשנה: יואב תדמור

עורכת בהוצאת מערכות: אביטל רגבי-שושני
עיצוב ועריכה גרפית: סטודיו זאב אלדר
איורים: בוריס דיקרמן
תמונות: מערכות, במחנה ודובר צה"ל
עוזרי הפקה: יאנה פירחה, טל שהם

הדעות והתפיסות המובעות במאמרים
מבטאות את דעתם האישית של הכותבים

ISSN 0464-2147

דמי מנוי לשנה: 60 ש"ח (כולל מע"מ)

טלפון: 03-5694344/5 פקס: 03-5694343

דוא"ל: maarachot@gmail.com

כתובת למכתבים: ד"צ 02432 צה"ל

מחלקת המנויים:

טלפון: 03-5694512

הודפס בדפוס גרפולית

באמצעות משרד הביטחון / מנה"ר

בשער: חיילי ארה"ב בווייטנאם | עמוד 4

אל"ם א'
חיל האוויר

10 | להבין לעומק את הצד הכחול

שילוב הקמ"ן האופרטיבי בתהליכי קבלת ההחלטות

כדי שקמ"ן יוכל לטפק הערכת מודיעין רלוונטית בעת גיבושה של תוכנית אופרטיבית עליו להיות מעורב באופן פעיל בתהליכי קבלת ההחלטות

40 שנה למלחמת יום הכיפורים

מוסף מלחמת יום הכיפורים

40 | שגיאות היסוד של המודיעין מבט חדש

אלוף (דימי) אביעזר יערי | ראש ענף 5 (סוריה, לבנון ועיראק) באמ"ן מחקר ב-1973. לאחר מכן היה קמ"ן פיקוד צפון, רח"ט מחקר ומפקד המכללה לביטחון לאומי

בגלל הנחות היסוד המוטעות שבהן דבק אמ"ן ב-1973 הוא כשל בהבנת המשמעות של היערכות צבאות ערב בשטח - היערכות שעליה היה לו מידע מקיף

46 | אי-הפעלת "אמצעי האיסוף המיוחדים" והכשל המודיעיני במלחמת יום הכיפורים מבט חדש

פרופסור אורי ברייסף | המחלקה ליחסים בין-לאומיים בבית הספר למדע המדינה של אוניברסיטת חיפה

מקבלי ההחלטות בישראל באוקטובר 1973 היו משוכנעים שאמצעי האיסוף המיוחדים שעמדו לרשותם ייתנו להם התרעה של 48 שעות לפני פרוץ המלחמה. הם לא ידעו שראש אמ"ן, אלוף אלי זעירא, הורה לא להפעילם. חמור מכך: הם היו משוכנעים שהערכת המצב המרגיעה שלו מבוססת על אותם האמצעים שלא הופעלו

מאמרים

4 | המיתוס של העימות האסימטרית

אריאל רייכרד | חוקר בסדנת המחקר למדע לטכנולוגיה ולביטחון על שם יובל נאמן באוניברסיטת תל-אביב

אין אמת בטענה הפופולרית שבכל עימות אסימטרי בין מדינה לבין ארגון טרור וגרילה נגזר דינה של המדינה להפסיד. מההיסטוריה אנחנו לומדים שבמקרים רבים דווקא המדינות מנצחות

17 | על היגיון ועל שיקולי מדיניות במזרח התיכון

א"ש | חוקר בתחום הביטחון הלאומי

המזרח התיכון מספק לנו שפע של דוגמאות למשטרים שפועלים בניגוד למה שלכאורה הוא היגיון ושקול. העובדה הזאת מחייבת אותנו בצניעות ובפיתוחן בכוונה לגבש מדיניות ביטחון לאומית

20 | המשמעת הצבאית במילואים

סא"ל (מיל) יוסי ברגר | רמ"ט חטיבת הנשר

האם ניתן לאכוף על מילואימניקים משמעת צבאית נוקשה כמו בשירות הסדיר, וזאת במציאות שבה רק מיעוט קטן מהאזרחים עדיין משרת במילואים?

24 | אסטרטגיה תקשורתית לצבא

בעידן המידע

חני קומנשטר שוורץ | בעלת תואר מוסמך לרגולציית טלקום ומדינה מ-London School of Economics ודוקטורנטית בבית הספר למדעי המדינה באוניברסיטת חיפה

המדיה החדשה היא אנרכיסטית באופיה, וקשה מאוד לשלוט במידע שזורם בה. אף על פי כן למעצביה של אסטרטגיית התקשורת הצבאית יש הזדמנויות להעביר בה מסרים חיוניים

30 | שימור העוצמה במלחמה ברמה הטקטית

סא"ל ערן לפיד | קצין הלוגיסטיקה של אוגדה 36

בצבא נפוץ השימוש במונח "בניין הכוח" לתיאור הפעילות הלוגיסטית בעת לחימה שמיועדת לשימור הכוח. מהו ההבדל בין שימור הכוח לבניין הכוח ומהו הנזק הכרוך בשימוש לא נכון במושגים האלה?

36 | המרכיב החווייתי בחניכה

סא"ל ד"ר אריאל בן יהודה | קצין הרפואה של עוצבת הפלדה

קשר טוב בין חונך לחניך צריך להוביל אותם ממצב שבו השניים הם יחידה אחת, כמעט בלתי נפרדת, למצב שבו החניך מקבל עצמאות מוחלטת

טכנולוגיה

68 | **טכנולוגיית מעיל רוח** יותר ממהפכה טכנולוגית בלוחמת שריון

סא"ל (מיל) עמוס דותן | היסטוריון צבאי. לשעבר מג"ד בשריון

סיקורת ספרים

64 | **לא קורבות שווא אל"ם (מיל) רז שגיא** | לשעבר הרמ"ט של עוצבת עמוד האש

מפנקסו של מג"ד

62 | **העולם שאחרי גבעת חלפון**

סא"ל (מיל) אייל אינגבר | בעבר מג"ד חי"ר ורמ"ט חטיבה

תגובה

59 | **אסימטריה גיאוגרפית**

רס"ן (מיל) מיכה אשחר | לשעבר מפקד אית"ן בעוצבת אדום

60 | **פתרונות חלקיים לבעיות אמיתיות**

סא"ל דלית רוטנברג | לשעבר קצינת מטה

מבט אישי

54 | **מדינה במצור אלישע אפרת** | פרופסור

אמריטוס בחוג לגיאוגרפיה באוניברסיטת תל-אביב וחתן פרס ישראל לחקר הגיאוגרפיה לשנת 2007

75 | **צבא ללא נשק אישי?**

רב-סרן יבגני נאצמן | מדרוך ירי באקדח